

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

فرزاد فرنود

پنجشنبه ۱۵ جون ۲۰۲۳

پشتِ صحنهٔ ترانه ای «فیروزه بانو»؛ نقش اول ترانهٔ معروف احمد ظاهر

کی بود؟

«فیروزه بانو» از آهنگ های معروف و زیبای احمدظاهر، آوازخوان افسانه ای افغانستان است که آنرا یک سال قبل از سفر بی بازگشت خود، در استدیوی آریانا موزیک ضبط و اجرا نموده است. ترانهٔ این آهنگ را استاد شاه ولی ولی "ترانه ساز" از آهنگ سازان معروف افغانستان ساخته است. فرزاد فرنود در این گزارش با نقش اول این آهنگ «فیروزه بانو» در مورد عوامل و انگیزه خلق این ترانه صحبت کرده است.

کابل پس از سلطنت محمد ظاهر شاه، هنوز در آرامش خوبی قرار داشت. درب سینماها باز بود، رستورانها و بارهای شهرنو همچنان پُر از مهمهٔ مهمانانی بود که روزها و شب های آخر هفته را مثل مردم سایر کشورهای جهان خوش می گذرانیدند.

دهه های چهل و پنجاه خورشیدی را با اطمینان می توان دهه های درخشش موسیقی در کشور نامید و برای اثبات این مدعا فهرست بلندی از نام های آواز خوانانی را آورد که با گذشت زمان به سرآمدان عرصهٔ هنر موسیقی کشور بدل شده اند. در آن سال ها کنسرت ها و برنامه های موسیقی زنده در رستوران های شهر توسط خواننده های معروف مرتب برگزار می شد، انگار نوعی رقابت سالم هنری در جریان بود.

استاد شاه ولی ترانه ساز در شهرنو مالک چهار رستوران بزرگ و مجلل بود که به نام های «مغاره ای طلایی»، «شهر غلغله»، «خُم زرگر» و «درواز» یاد میشد. هر کدام از این رستورانها به

شیوه‌های سنتی و توسط خود آقای ولی تزئین شده بود. در رستوران شهر غلغله اولین کنسرت استاد الطاف حسین سرآهنگ برگزار شده بود و استاد جلیل زلاند نیز درین رستوران کنسرتی برگزار کرده بود و استاد دُرّی لوگری همه روزه در آن با موسیقی زنده آواز می خواند. در رستوران خُم زرگر احمدظاهر و احمدولی کنسرت برگزار می کردند و در ایام روز، موسیقی «ریل‌های کارلوس آگوستو آلوس سانتانا» نوازنده ای مکزیکی (مکسیکوئی) پخش می شد. رستوران درواز تنها مهمان سرا بود و رستوران مغاره ای طلایی هم در روزهایی آخر حضور استاد ترانه ساز در کابل تاسیس شده بود.

سیمای شهرنو آن روزها شاید برای نسل امروزی دور از تصور باشد، سر و سیما و پوشش زنان و دختران و حتی مردان آن روزگار با مردمان امروز کابل تفاوت زیادی داشت. تعدادی دیسکو و بار در سطح شهر آزادانه فعالیت داشتند. گردشگران خارجی که عمدتاً شهروندان (اتباع) اروپایی بودند، در کوچه و بازار شهر گشت و گذار می کردند که نوع پوشش و سیمای ظاهری آن‌ها با مردم شهر و به ویژه (بخصوص) محلات اشراف نشین تفاوت چندانی نداشت.

در همان روزها استاد شاه ولی ولی ترانه ساز برای دختر بزرگترش «عذرا» آهنگی ساخته بود با نام «عذرای منی جانم صدقیت» که با صدای احمد ولی پخش و شهرت زیادی کسب کرده بود.

استاد ترانه ساز مرد مهربانی بود، فرزندان‌اش را چون جان دوست داشت و فضای خانه او آکنده از صفا و صمیمیت بود.

او در ۱۳۰۶ خورشیدی در شهر کابل زاده شده بود. پدر وی شاه محمد ولی خان دروازی نایب‌السلطنه امان الله خان بود.

در یکی از روزها که پدر فرزندان را طبق معمول به سوی مکتب می برد، احساس می کند، فیروزه دختر کوچکترش ناراحت است و دلیل این ناراحتی حسادت به آهنگی است که برای عذرا خواهر بزرگتر او ساخته شده بود.

فیروزه ده- یازده سال سن داشت و شوخ و بازیگوش بود، آن روز لباس مکتب بر تن کرد و برخلاف روزهای دیگر چادر نیز به سر می گذاشت.

استاد ترانه ساز همین که به دفتر کارش می رسد، می گوید: «امروز دخترم به یک بانو شبیه بود، فیروزه بانو...» واژه (اصطلاح) بانو در ذهن استاد به جرعه ای الهامی مبدل می شود. و آنگاه به نوشتن ترانه ای «فیروزه بانو» می پردازد.

در همان روزها حزب دموکراتیک خلق افغانستان قدرت را به دست گرفت و آرامش کابل به هم خورد. نگاه حاکمان جدید به سوی استودیوهای خصوصی جلب شد تا آن‌ها را به نحوی تحت اداره ای دولت در آورند.

احمدظاهر به خاطر نوار (کست) دوم خویش با آریانا موزیک قرارداد بست و آهنگ هایش را در آنجا ضبط کرده است. شش آهنگ این نوار بازخوانی شش آهنگ از کاست های قبلی افغان موزیک بوده است، به همین منظور کمیته مرکزی حزب برای مسحور جمال دستور می دهد که ریاست افغان موزیک را تحت اداره ای حزب دیموکراتیک خلق در آورد و خودش به حیث رئیس افغان موزیک فعالیت کند و دو استدیوی دیگر خصوصی آریانا موزیک و موزیک سنتر نیز باید تحت ریاست افغان موزیک فعالیت داشته باشد. بنا بر این از سوی افغان موزیک به آدرس آریانا موزیک مکتوبی فرستاده می شود، تا آن شش آهنگ کاپی را از نوار دوم آریانا موزیک حذف کنند و در عوض شش آهنگ جدید ضبط شود. اشپاری مسئول آریانا موزیک می گوید: «من راهی خانه احمدظاهر شدم، تا این موضوع را با او در میان بگذارم. ازین که همه چیز آماده نشر بود، باید به هر شکلی که می شد شش آهنگ جدید را شامل این نوار می ساختم، تا اجازه ای نشر آنرا به دست می آوردیم.» او اضافه می کند: «من این موضوع را با احمدظاهر جان در میان گذاشتم. او خیلی ناراحت شد و به عجله هردوی ما راهی رستوران درواز شدیم. در آنجا با استاد ترانه ساز صحبت کردیم. او شش آهنگ را به شمول آهنگ (فیروزه بانو) برای ما داد و قرارداد امضا شد. ما راهی استدیوی آریانا موزیک شدیم.»

تصویری از احمدظاهر، فیروزه و استاد

شاه ولی در زمان ثبت ترانه فیروزه بانو

استاد ترانه ساز در جریان ضبط نیز برای احمدظاهر تاکید کرد، که در خواندن آهنگ «فیروزه بانو» دقت بیشتر کند. «بعد احمدظاهر می پرسد، این همان آهنگی است که برای دختر تان ساخته اید؟ که استاد تائید می کند.»

خانم فیروزه دختر شاه ولی ولی و نقش اول این ترانه در این گفت و گو می گوید: «همان روز که پدرم این شعر را می نوشت ، احمدظاهر وارد دفتر رستورانت می شود و می پرسد که حتماً شاه ولی جان آهنگ تازه ای می سازید؟ پدرم برایش می گوید، برای دختر بزرگترم آهنگی ساخته بودم که آن را احمد ولی خوانده است و به این خاطر احساس کردم که فیروزه دختر کوچکترم از من ناراحت است و حالا این آهنگ را برای او می سازم. وقتی احمدظاهر این شعر و آهنگ را می شنود، می گوید، شاه ولی جان همین آهنگ را بدهید من بخوانم، پدرم می گوید: هزار دفعه...»

فیروزه ولی در بخش دیگری از صحبت هایش می گوید: «احمد ظاهر مرد خیلی مهربانی بود و به کودکان علاقه عجیبی داشت. هر کودکی که در زمان حیات احمد ظاهر با او مواجه شده باشد، بدون تردید از محبت و شفقت بی نصیب نمانده است. احمد ظاهر نیز که تصور کرده بود، من نسبت به خواهرم و آهنگی که پدرم برای او ساخته، ناراحت شده ام، در زمان ضبط آهنگ «فیروزه بانو» به پدرم و احتمالاً مادرم که در آنجا حضور داشته می گوید: به فیروزه جان بگوئید آهنگ عنرا جان را که احمد ولی خوانده از ترا من می خوانم من، و دست خود را به سینه اش زده می گوید احمد ظاهر می خواند.»

اکاردیون این آهنگ را احمدظاهر نواخته است، ضیا کبیر سراج گیتار، فقیر محمد ننگیالی ترمپت، اسماعیل اعظمی سکسفون، استاد ولی طبله و عبدالله اعتمادی درامز آن را کار کرده است. موسیقی این آهنگ را نیز احمدظاهر تنظیم کرده است. ازین که احمد ظاهر چند بار به ایران سفر کرده و در آنجا با جمعی از هنرمندان افغان کنسرت‌هایی اجرا کرده است، میان طرفداران او شایعه ای وجود دارد، که این آهنگ را او برای شهبانو فرح پهلوی همسر محمد رضا شاه پادشاه ایران خوانده و در کنسرتی اجرا کرده است، ولی نظر به زمان ساخت و ضبط آهنگ که به قول جناب اشپاری سال ۱۳۵۷ می باشد، احتمال اجرای آهنگ در ایران و پیشکش آن به شهبانو فرح را رد می کند، از طرفی به زعم عبدالله اعتمادی احمد ظاهر فقط دو بار در سال های ۱۳۵۲ و ۱۳۵۵ به ایران سفر کرده است. این احتمال بسیار ضعیف است که احمد ظاهر آهنگ فیروزه بانو را برای شهبانو فرح خوانده باشد. لحن و واژگان (اصطلاحات) به کار رفته در این آهنگ نیز چنان احتمالی را رد می کند.

به نقل از: سایت اطلاعات روز